

NIKLAS NATT OCH DAG

KÖPRÜLERİN
ARASINDAKİ
ŞEHİR

1794

—
Pöliſiye
Gerilim
—

1794 KÖPRÜLERİN ARASINDAKİ ŞEHİR

Orijinal adı: 1794

© Niklas Natt och Dag 2019

Yazan: Niklas Natt och Dag

İngilizceden çeviren: Solina Silahlı

Yayına hazırlayan: Kemal Küçükgedik

Yayın hakları: © 2024 Doğan Yayınları Yayıncılık ve Yapımcılık Ticaret A.Ş.

Bu eserin bütün hakları saklıdır. Yayınevinden yazılı izin alınmadan kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz. Bu kitabın Türkçe hakları Salomonsson Agency aracılığıyla alınmıştır.

1. baskı / Temmuz 2024 / ISBN 978-625-6666-76-4

Sertifika no: 44919

Kapak tasarımı: Taylan Polat

Sayfa uygulama: Yasemin Çatal

Baskı: Ana Basın Yayın Gıda İnşaat San. ve Tic. A.Ş.

Mahmutbey Mah. Devekaldırımı Cad. 2622 Sk.

Güven İş Merkezi, No: 6/13 Bağcılar - İSTANBUL

Tel. (212) 446 05 99

Sertifika No: 52729

Doğan Yayınları Yayıncılık ve Yapımcılık Ticaret A.Ş.

19 Mayıs Cad. Golden Plaza No. 3, Kat 10, 34360 Şişli - İSTANBUL

Tel. (212) 373 77 00 / Faks (212) 355 83 16

www.dogankitap.com.tr / editor@dogankitap.com.tr / satis@dogankitap.com.tr

1794
Köprülerin Arasındaki Şehir

Niklas Natt och Dag

DOĞAN KİTAP
ÖRNEKTİR

Çeviren: Solina Silahlı

*Lütfen otur ama her zaman kendini koru!
Bardağından yudumlarken içkini etrafını kolla
Çünkü dostun bildiğin biri
Seni sırtından vurmaya planlıyor.*

–Carl Michael Bellman, 1794

Romandaki karakterler

Jean Michael Cardell: Mickel diye bilinir, eskiden topçu birliğinde çavuştu; sol kolunu Svensksund'da kaybettikten sonra Stockholm Bekçileri tarafından işe alındı ancak kendisine verilen görevi vicdannen reddetti; geçimini kas gücü gerektiren işlerde çalışarak sağlamayı tercih ediyor.

Cecil Winge: Eski avukat, geçen yıl geçici olarak polis memurluğuna atandı; veremden mustarip.

Anna Stina Knapp: Eskiden Maria ve Katarina bölgelerinde çiçek satıyordu, sonra ıslahevine gönderildi; 1793 kışından beri Markattan adlı barı, ilk iki ismi bar sahibinin kaçan kızından aldığı Lovisa Ulrika Blix ismiyle işletiyor.

Isak Reinhold Blom: Polis teşkilatında sekreter; Carl Gustaf Leopold'un öğrencisi ve şair; onun şiirlerinden etkileniyor.

Johan Kristofer Blix: Karlskrona'daki bir cerrahın çırağı, Anna Stina Knapp'la evlenmeden Riddarefjärden'de boğuldu ve gömüldü.

Petter Pettersson: Långholmen'deki ıslahevinin müdürü.

Jonatan Löf: İslahevinde bekçi.

Düilitz: Eski Polonyalı mülteci; şimdi insanların hayatını takas eden bir tüccar.

III. Gustav: Tanrı'nın lütfuyla İsveç kralı oldu; Mart 1792'de operada vurularak öldürüldü.

Gustav Adolf: III. Gustav'ın tek oğlu; sadece lafta kral. Bu kasım ayında on altı yaşına giriyor; reşit olmadığından krallık hâlâ onun adına başkaları tarafından yönetiliyor.

Dük Karl: Merhum Kral Gustav'ın erkek kardeşi; genç veliaht prensin koruyucusu; işinin gereklerini yerine getirmektense gücün meyvesini yemeyi tercih eden etkisiz biri.

Gustav Adolf Reuterholm: Baron, ülkenin seçkin asilzadelerinden biri ve Dük Karl'ın güvenilir danışmanı olarak krallığı asıl yöneten adam; arkasından konuşanlar ona "Sadrazam" diyor; boş ve batıl inançlı; merhum kralın baş düşmanı, mirasını tersine çevirmekle meşgul.

Gustav Mauritz Armfelt: Merhum kralın gözdesi ve Gustav yandaşlarının son umudu; naipliğe karşı komplo kurduğu anlaşılınca kaçtı.

Magdalena Rudenschöld: Saray hanımefendisi; bir zamanlar Dük Karl ona hayrandı; Gustav Mauritz Armfelt'in âşığı ve işbirlikçisi; komploya karıştığı için tutuklandı; Malla olarak biliniyor.

Karl Tulipan: "Çiçekçi" diye tanınıyor; Markattan'ın sahibi; kaçan kızının yerine geçen Anna Stina Knapp'ın aldatmacasının gö-nüllü suç ortağı.

Magnus Ullholm: Aralık 1793'ten beri Stockholm Polis Amiri, Norlin kuzeye tayin olduktan sonra onun yerine geçti; bakanlığın dullar fonunu zimmetine geçirmekle adı çıkmış; krallığın gönüllü yalakası.

Carl Wilhelm Modée: Stockholm valisi, ülkenin en güçlü adamlarından biri, Baron Reuterholm'e sadık.

"Amir Erik": Långholmen ıslahevindeki dokuz kamçılı kırbaçın lakabı.

BİRİNCİ BÖLÜM

Yaşayanların mezarından

1794 Kışı

*Suç işleyecek olanı hangi ceza dizginler,
Kanunların çiğnenmesine ve göz ardı edilmesine kim ağlar–
Şiddetine kim zamanında dur der,
Göklerdeki Tanrı'dan başka kim cezalandırır, hakkını kim teslim eder?*

–Isak Reinhold Blom, 1794

Ocak ayı, yıl şimdi 1794.

Az önce odamda rahatsız edildim, yatağımdan kaldırıldım ve giyinmem istendi. Yeni bir yıld, zararlı böceklerin ve mikropların özgürce dolaşmasına yeterince izin verilmişti. Şimdi odanın o ağır havası köknarla tütsülenip yerlere sirke serpiştirilecekti. Pantolonumun düğmesini beceriksizce ilikleyip ayakkabılarımın bağcıklarını bağladım ve kumaşı sünmüş paltomu omuzlarıma attım. Merdivenden indim ve haftalar sonra ilk defa, dar penceremden çok az görebildiğim gün ışığına adım attım.

*

Bahçedeki ihlamur ağaçları aylardır yapraksız kalmıştı ve sonbahardan kalan borcu, kış şimdi yeni yağan karla ödemişti. Bembeyaz bir örtüyle kaplanmış dallar alabildiğine uzanıp gidiyordu. Güneş parlıyor, başka hiçbir renge izin vermeyen bir güçle bembeyaz ışılıyordu. Gözlerimi kırıştırdım, güneş gözlerimi kör edince ellerimi yüzüme siper etmek zorunda kaldım. Diğer hastalar ya merdiven boşluğuna dolmuştu ya da karda sendeleyerek yürüyor, ayakkabılarının önce buz kestiğini, sonra ıslandığını hissedererek küfrediyordu. Onlara katlanmak yerine buz tabakasının açık denize dökülmeden önce dört yüz metre kadar genişlediği nehir yoluna saptım. El değmemiş beyazıyla tam bir sığınaktı burası. İliklere işleyen bir soğuk vardı ama güneş az da olsa ısıtıyordu ve karamsar ruh halime rağmen dibe kadar ulaştığından kuşku duymadığım kalın buz tabakasının üstünden geçtim.

Solumda, biraz uzakta Skeppsbron¹ yan yana sıralanmış sarı dişler gibi parlıyor, kilise kuleleri keskin köpek dişleri gibi yükseliyordu. Onların biraz ötesinde kale alçak bir kütle gibi göze çarpıyordu. Bakışlarımı, uyuklayan bu yırtıcının dikkatini çekmekten korkarcasına kaçırardım, onun yerine sadece denizcilerin bildiği bir bütünlük içinde uzanan vadide bıraktığım ayak izlerime baktım.

Şehir sırtını Danviken'e çevirmişti; zaman da aynısını yapmıştı sanki. Günler burada çok farklıydı. Gündüz kısa, gece uzun. İki tepe gökyüzünü her iki yönden engelliyor, güneşin gelişini kesiyordu. Benimle aynı yerde kalanların büyük kısmı en fazla yaşlılıktan mustarip olsa da çok az kişi hastaneyi ziyaret ediyor. Son yıllarını rahat geçirmelerini isteyen ancak ziyaret etmeye asla vakit bulamayan kızlarıyla oğullarının onları yerleştirdiği bu yerde yaşlı insanlar ihmal edildikleri için kısa sürede bunuyordu.

Uzakta, Finnbodahället'e doğru ilerleyen suyun yanında tımarhane vardı. Buzun üstünde durduğum yerden, derinliklerden çıkan bir devin merdiveni gibi, temeli belli bir açıyla kurulmuş yamaç boyunca uzanan yedi kat sayabiliyordum. Tımarhane, hastane koridorlarında sürekli bir dedikodu kaynağıydı. Binanın olması gerekenin iki katı kadar insan barındırdığı söyleniyordu. Pencerelerin çoğu tahtayla kaplanmış, diğerlerine parmaklık takılmıştı. Olabildiğince yaklaştığımda içeriden bir gıcırta, vızıltıya benzer bir ses duyduğumu düşündüm ve çocukluğumda merakımın beni tarladaki kovanlara gizlice yaklaşmaya nasıl teşvik ettiğini ve o baygın vızıltıyı arı sokması tehdidiyle ilişkilendirmeyi nasıl öğrendiğimi hatırladım. Bu sesi çıkarana da sıkış tıkış odalarda üst üste binmiş, deliliklerinin dinmek bilmez sancularıyla kıvranan hastalar olmalıydı. Zaman zaman gardiyanlara verdikleri birkaç bozuk para karşılığında bu hastaların deliliğini hayretler içinde izlemek için hanımefendiler ile beyefendiler şehirlerden faytonlarla gelirdi. Benim bakıcılarım arasında da bu tür durumlara katlanacak enerjiyi kendinde bulanlar misafirlerin giderken nasıl davrandığına dikkat eder, onların yüzlerinde solgun bir ifade görürlerse sırtırlar.

1 Strömbron Köprüsü'yle Slussen arasındaki, Kraliyet Sarayı'nın da önünden geçen cadde ve rıhtım. (ç.n.)

Tam anlamıyla açıklayamadığım sebeplerden yönümü o tarafa çevirdim. Neşterle kesilmemiş bir çıban gibi sarı rengiyle, eskiden yoğun buharı, şimdi ise sakinleri yüzünden kalabalık bölgelerden uzağa kurulan tuz fabrikasından bozma tımarhane sarp kayalıkların üzerinde oturuyor. Girişte şiirsel anlatım biçimiyle bir tabela beni karşılıyordu: *“İçler acısı bir kibir, mutsuz bir aşk bu evin sakinlerine azap verdi; okur, kendini bil!”* Bu köşeli taş harfler tam da beni anlatmak için yontulmuştu sanki.

Kimse yoluma çıkmadı ve o koca kapı da açıktı. Hafifçe aralandığım anda gürültü dışarı taşıdı, az önce ancak boğuk bir iç geçiriş olarak duyabildiğim gürültüydü bu. Şimdi sesleri ayırt edebiliyordum: gevezelik eden, yakınan, inleyen ve kıkırdayan insanların sesi. Koridorun ışığı loştu. Benim gelmemi bekliyormuş gibi hareketsizce bekleyen ufak tefek adamı görmemse biraz zaman aldı. Onu başımla selamladığımda hemen benim tarafıma geçti. Dikkatle bakan gözlerinde alaycı bir merak vardı, sesi pürüzsüz ve nazikti.

“Hoş geldin! Tam kararlaştırdığımız saat. Dakikliğin konusunda seni tebrik etmek gerek.”

Adamın neden bahsettiğini anlamadım. Yüz ifadem şaşkınlığımla ele vermiş olmalıydı ama adamın neşeli ruh halinde yapmacıklık yoktu, başıyla merdiveni işaret etti.

“Benimle gelmek istersen sana etrafı gezdireyim.”

Beni buraya çekenin merakım olduğunu inkâr edemeyeceğim için bir başkasıyla karıştırılmış olsam da adamın dediğini yaptım.

Dört kata kadar yükselen duvarlarla çevrili avluya kadar onu izledim. Duvarın dibinde, birçoğunun yukarıdaki camı çatlamış ya da tahtalarla yamanmış pencerelerden atıldığı belli olan bir çöp yığını vardı. Bir grup akıl hastası kirli gömlekleleriyle bir köşede durmuş, ağızlarından salyalar akıtarak ileri geri sallanıyordu. Bakışlarımı takip eden rehberim kibirle elini savurdu.

“Onlara aldırma! İnsan kılığında sığırlar hepsi ve biri onları kaçacak delik arayacak kadar korkutmadığı sürece itaatkârdırlar. Sana gösterebileceğim çok daha ilginç hastalarım var.”

Birkaç basamak bizi avlunun diğer tarafına geçirdi, ardından birkaç basamak daha çıktık ve rehberim koridora açılan kapının

yanında durup boğazını temizledikten sonra kısa bir konuşma yaptı.

“Burada her biri hastaları nispeten rahat ettirmeyi amaçlayan yirmi yedi hücremiz bulunuyor. Dünyaya nasıl bir gözle baktığını bilmiyorum ancak bana sorarsan ihtiyacın bu kadar artması hiç şaşırtıcı değil. Şehir insanların aklını başından alıyor ve bize de deli yağıyor. Bugün her odada en az dört kişi kalmak zorunda. Ve çoğu şiddete meyilli olduğu için onları demir kapılar ardına koymamız gerekiyor. Birçok hücreyi bölmelerle ayırmak zorunda kalmamızın sebebi de bu.”

Adam kenara çekilip koridora açılan kapının sürgüsünü çekerek beni oraya yönlendirdi. Çift sıra halinde dizilmiş ağır kapılar ve sağır edici bir gürültü beni karşıladı. Feryatlar ve inlemeler, kapılara çarpan, duvarları sıyıran yumruk ve objelerin sesine karışıyordu.

“Yemek vakti yaklaşıyor. Akıllarını kaybetmiş olsalar da midelerinde sorun yok ve zamanı açlıkla ölçüyorlar.” Adam koridor boyunca yoluna devam etti, sonra ilginç bir detayı belirtmek için durdu. “Birçok hasta dışarı çıkarılamayacak kadar kötü durumda olduğundan kapılarda lazımlıkların boşaltılabileceği özel delikler olduğunu göreceksin. Ne yazık ki birçoğu bu olanakları gerektiği gibi kullanamıyor, pis kokunun sebebi bu. Sobalar için kütükler koridordan veriliyor ama onları da ancak gece, havanın en soğuk olduğu saatlerde yakabiliyoruz. Kalabalığın oda sıcaklığını yeterli düzeyde tutmak açısından bazı avantajları da oluyor. Bakar mısın?”

Bir parmağını dudaklarına götürdü ve onu parmak uçlarında yükselmeye zorlayan göz hizasındaki kapağı açtı. Gördüğü şey karşısında gülmüseddi ve beni yanına çağırdı. Gözlerimin gölgeleri delip geçmesi biraz zaman aldı. İçeride yarı çıplak bir adam, bir ayağını duvara sabitleyen zincirin halkalarının ritmik takırtısına eşlik edercesine tuhaf hareketlerle dans ediyordu. İçeride, duvarın dibindeki saman balyalarının üstünde oturmuş üç kişi daha vardı ve her birinin sertleşmiş organını pisliğin içinde bembeyaz parlayan parmaklarıyla ovuşturduğunu görünce tiksinerik başımı çevirdim.

Yürümeye devam ettik. Rehberim bana en dipteki hücreleri gösterdi. “Bunlar frenginin cıvadan fayda görülmeyecek ölçüde ilerlediği karanlık odalar. İçeriye bakmak mümkün değil ama bu dün-

yada uzun süre kalamayacakları ortada. O ruh haline girdiklerinde semer gibi burunlarını, ülserli yaralarını ve çaresiz öfke krizlerini görmeye değer. Frengi dillerinin ucunu kemirdiği için kendilerini pek ifade edemiyorlar yoksa.”

Mide bulantımın gittikçe arttığını ve bu kasvetli yerden bir an önce kurtulup gözüme artık cennet çayırları kadar imrenilesi görünen o sevimsiz kıyı şeridine gitmeye can attığımı hissettim. Rehberimse soru sormamı bekliyormuş gibi kımldamadan olduğu yerde kaldı. “Bu sefil yaratıklara nasıl bir tedavi uygulanıyor?”

Adam bu soruyu bekliyormuş gibi hevesle başını salladı.

“Bilimin bize söylediği gibi delilik sağlam bir zihnin dış ya da iç koşullar tarafından zorla yerinden edilmesinin bir sonucudur ve hastaya yeterli ölçüde çok uygulandığı takdirde aklının başına geleceğini de biliyoruz. Ani soğuk su banyosu yaptırmak için deri hortumlarımız var. Bir ara kaşıntının deliliği alt edeceğini umut ederek hastaları uyuzla tanıştırdık ama şimdi duvarları istila ettiğinden yeni gelenlere de ister istemez bulaşıyor. Başka yöntemler de var tabii ama şimdilik onları boş verebiliriz.” Bu son sözleri özellikle eklemiş olabilir çünkü aniden başlayan vertigo beni duvardan destek almaya itmişti.

Sonunda döndü ve beni dışarıya yönlendirdi ama dört adamın olduğu hücrenin önünden geçerken aniden elini omzumda hissettim.

“Sürgüyü açık bıraktığımı görüyorum ki bu da iyi çünkü sana göstermek istediğim son bir şey daha var.” Beni aynı sahnenin oynanmaya devam ettiği kapıya yönlendirdi. “Şu köşeyi görüyor musun, en arkadaki? Beyefendilerin işlerini gördükleri yeri?” Ağzımı kulağıma yaklaştırdı ve sesi fısıltıya dönüştü. “Sana ayırdığımız köşe orası. Çok yakında geri geleceksin ve biz de o zaman hazır olacağız.” Geri çekildim ve boşluklarla dolu iki sıra keskin dişi gözler önüne seren çarpık gülüşünü gördüm. “Çok genç ve çok yakışıklı-sın. Kaymaktaşına benzer teninle çok da zayıfsın. Hücre arkadaşlarını çok eğlendireceğinden eminim.”

“Kimsin sen?”

Adam kınayan gözlerle bana baktı. “Ah, günden güne değişiyor. Örneğin dün, Masuria’nın karla kaplı ormanlarında maviler

içindeki oğullarıma nasıl yol gösterdiğime, Poltava ölüm sahasına giderken bebekleri anne babaların gözü önünde çizmelerimizin topuğuyla katlettiğimize dair mutlu anılarla dolu olduğum Kral 12. Charlie'ydim. Dün gelseydiniz kafamı salladığımda, canımı alan şu kurşun topun tıktırtısını duyabilirdiniz. Bugün mü? Bugün kimse-nin sayamayacağı kadar çok ismim var. Yaşlı Adam, Düşman, Baş Şeytan, Karanlığın Prensi, Sabahın Oğlu diyorlar örneğin. Sen de bana Şeytan diyebilirsin. Seni bekliyoruz. Buraya ait olduğunu sen herkesten iyi biliyorsun.”

Koridorun gürültüsünü bastıran o tuhaf ses araya girmese adamın bu söylediklerine ne cevap verirdim, hiç bilmiyorum.

“Tomas, burada işin olmadığını biliyorsun. Arada bir hava alma izin verdik diye başına buyruk hareket edemeyeceğini sana defalarca söyledik. Hemen yatağına dön bakalım.”

Ceketi lekeli ufak tefek bir adam koridorun diğer ucunda belirmişti ve şimdi hızlı adımlarla bize yaklaşıyordu.

Rehberim bana doğru bir adım yaklaşım bakışlarını üzerime dikti. “Seni bir bilmeceyle baş başa bırakayım. Cehennem’in içindeki şeytan krallığına kapatıldığımı söylüyorlar. O halde şimdi nasıl burada, insanların arasında olabiliyorum? Senin için her yere ipucu bıraktım. Gördüklerini hatırla ve kendi yolunda ilerlerken attığın her adıma dikkat et.”

Tımarhane personeli olduğunu tahmin ettiğim diğer adam Tomas dediği hastayı kolundan tutup geniş yüzünden terler akarak koridorda çekiştirdi. Adam mücadele eden Tomas'ı yakasından kavradı, gözyaşları ve burnundan akan kan birbirine karışıp çenesine doğru süzülürken Tomas kafasına kuvvetli şaplaklar yedi. Ona saldıran adam bana rahatsız bir bakış attı.

“Bazen bu hücrenin kapısını açık bırakıyoruz, o da bazen tımarhanede gezinir, ta hastaneye kadar gider. Bu zirdelilerle gün boyunca ilgilenen sadece ikimiziz ve bu olayı kendinize saklarsanız çok seviniriz. Umarım Tomas canınızı sıkmamıştır. Çok tuhaf şeyler anlatır.”

*

Fotoğraf: Gabriel Liljevall

1979 doğumlu Niklas Natt Och Dag İsveç'in en köklü aristokrat ailelerinden birine mensuptur. Aile ismi "Gece ve Gündüz" anlamına gelir. İlk romanı 1793: *Kurt ve Bekçi*'nin yayın hakları 35 ülkeye satıldı. Roman 2017 yılında İsveç Polisiye Yazarları Akademisi'nin en iyi ilk roman ödülü ile 2018'de Yılın Kitabı Ödülü'ne layık görüldü. Yazar, eşi ve çocuklarıyla birlikte Stockholm'de yaşıyor.

İnsan insanın kurdudur...

Stockholm, 1794: Bir hastane odasında yatan Erik Tre Rosor yüreğindeki suçluluk duygusunun ağırlığıyla, düğün gecesi ölen karısıyla olan anılarını yazmaya başlar.

Ölen genç kadının annesi de yas tutmaktadır ve adalet arayışında yanında sadece tek kollu bekçi Jean Mickel Cardell vardır. Ancak tek kollu bekçinin peşine başkaları da düşer.

Dâhi avukat ve dedektif Cecil Winge'nin kardeşi Emil de abisinin cepsaatini bulma umuduyla Cardell'in yanına gider. Ancak tek kollu bekçi, Tre Rosor malikânesinde olanları araştırmak için onu ikna edince ikili kendilerini soluksuz bir maceranın içinde bulur.

Çeviren: Solina Silahlı

